

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Ném tagok egész évre 2 frrtal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtat'k.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

Szorkesztő bizottság: elnök Szabó József; Dr. Berde Aron, Báró Jósika Sámuel, Szabó Sámuel, Vörös Sándor
felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: Havi emlékeztető: április. — Bereczki Máté és gyümölcsstelepe. — A tejkezelésről. Vajna Ödön. — Levél a magkísérletekről és a vaskéről. Borbély József. — A kulturmérnökség felkarolása. — Fagykárók a gyümölcsfákon. Szentgyörgyi Lajos. — Közgyűléseink. — A töltőgető bor. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Havi emlékeztető.

Április.

Ház és udvar. Megmaradt szénaboglyák és szalmakazlak ismétellen befedtetnek. A téli és tavaszi szelek által megrongált épületek kijavítását megkezdjük.

Kazal és asztagfenékek a trágyadombra szállíttatnak, vagy szétterítve nyári almozásra fölhasználhatók.

Gulyaálláson meggyült törökbuzaszár vagy egyéb szalmafele kúpokba hányva, nyári tüzelőt pótol.

Legelőkön levő vályuk, kútak aklok használható állapotba helyeztetnek.

Szántó föld. A tavaszi szántást vetést folytatva bevégezzük.

Veremből és pinczéből a burgonyát kiszedjük, vetésre kiválogatjuk és azonnal eke vagy kapa után elvetjük. A burgonyát vetés előtt, szabad levegőn néhány napra szétterítgetjük és meghervasztjuk, miután a tapasztalás igazolta, hogy a megfonnyasztott burgonya nemcsak minőségre, hanem mennyiségre is tökéletesebb gumót terem.

A törökbuzavetést e hó közepén megkezdjük és pedig szórva, eke után, vagy sorvető géppel. Utóbbi vetésmód azért előnyös, mert a növények sorai kapáló és töltőgető ekével mivelhetők, tehát megkíméljük a kezimunkát.

Tököt, paszulyt vethetünk a törökbúza közé.

Zöld takarmányul törökbuzát kevés czirokkal és kölessel most vethetünk. Augusztus-september bóban használandó zöld takarmányul ajánlatos e hó vége felé rozsot vetni.

A luczernások fogasolása legsürgősebb teendőink közé tartozik.

A kikelt zabvetések száraz időben meghengerczetnek.

Rét és kaszálók legeltetése szigorúan tiltatik, hacsak szénaterméseinket szándékosan apasztani nem akarjuk.

Szénamurva vagy fűmagvak, a ligetes vagy gyéren benőtt helyeken elhínthetők.

Kaszálókra ősszel hordott burgonyaszár, vagy egyéb szálas trágya összegereblyéltetik és elszállíttatik.

Állattenyésztés. Az igás ökör és fejtőstehenek takarmányrozsszal élelmezhetők. Száraz takarmányhoz szokott állatokat azonban csak lassu átmenetben, szénával vagy szalmával keverve, szoktassuk hozzá.

Esőben nemcsak a talaj kergesedik meg, hanem a jármosok nyakát is feltöri a járomfa. Kisebesedés esetében az igás marhák nyakát olomezetes vízzel vagy szappanos borszesszel dörzsöld be.

E hó végén gulya-ménes fűre kerül; szükséges azonban nekik még reggenként kevés szénát-szalmát adni, nehogy a deres vagy egészen gyenge fűtől veszedelmes hasmenést kapjanak.

Csikós kanczák kijárhatnak ugyan, de minden meghűléstől óvatnak és a gyepelés mellett rendszeres abrakolásban részesülnek.

A juhok már megélnék a legelőn, de el ne mulasszuk sóval ellátni őket. Hideg esőben az anyajuhok bárnyaikkal fedél alá hajtandók, nehogy a fiatal gyenge állatok megfázzanak és tömeges elhullásuk által károsodjunk.

A meddő sertések ugaron, gyepen élnek, a szoptatók koczák még zsákra szorulnak, a malaczkok most szoknak ételre. Száraz, tiszta aljról folytonosan gondoskodjunk. A melegebb napok beálltával a kis malaczkok szabadba eresztetnek. A napfény neveli a szép malaczkot, de természetesen csak úgy, ha a kellő élelmezés sem marad el.

Szőlő. A szőlőt általában kikötjük; az első kapálást végezzük lehetőleg mélyen és darabosan, hogy levegő járja és melegedjék a talaj; meredek hegyoldalon gondoskodni kell, hogy a rohamos esők a föld javát le ne mossák és azért kapálás után minden ötödik sor között kapával nagyon csekély m e n e d é k e s árkot huzunk, melyben a víz ereje mindannyiszor megtörvén, a magával sodort jó földet lerakhassa.

Uj szőlők ültetésének most az ideje; az ültetésre szánt helyet egyenes — északról délre irányuló — sorokra mérjük ki, négyyszögben egymástól minden irányban 1 méter távolságra, az így kijelölt pontokon ásunk egy 45 centiméter mély, ugyanolyan hosszú és 30 centiméter széles gödröt, ennek fenekére

teszünk egy jó marék teljesen elkorhadt trágyát, reá egy ujnyi porhanyó földet, most beléfektetjük harántékosan -- a hegynek döntve -- a vesszőt, úgy, hogy csak felső szeme nézzen ki a földből és a vessző a hegynek álljon, a gödröt termékeny földdel betöltjük és ha csak lehet, beiszapoljuk; a vesszőnek künmaradt hegyét pedig egy marok földdel betakarjuk. Hacsak lehet, mindig gyökere vesszőket ültessünk, mert biztosabban fogannak és korábban jutnak termésre; ültetéskor úgy kell azokat megtakarítani, hogy a gyökeret kellően visszametszük, a hajtások közül a legerősebbet egy szemre visszavágjuk, a többit teljesen lemetszük; a nap heve és a szárító szél ellen vízzel telt cseberbe állítjuk, vagy nedves pokróczba takarjuk.

Ha ezen munkákkal készek vagyunk, állítunk szőlőiskolát; az e célra szánt vesszőt egy-két hétig vízbe áztatjuk, hogy a vessző epségéről meggyőződést szerezhessünk, mire az ültetést a beiszapolás alkalmazásával végrehajtuk. A vesszőnek fél méter hosszúságon legalább 4-5 szemmel kell bírnia, de csak olyan tökéltől szedjük őket, melyek a faj jellegét leginkább kiintették, légszebben díszlenek és jó termést hoznak, erre mind- eddig kevés gondot fordítottak, pedig nagy fontosságú és követését eléggé nem ajánlhatjuk.

Pinczében az új borok másodszer lehuzatnak, most már lehetőség elzárva a légtől, mert a hosszas szürcsöléssel sok szesz és különösen sok illat menne kárba; ha borod még nem tiszta, — de különben egészséges -- ne aggódj érte, majd elkészül a negyedök lehuzásig, csak telve álljon mindig a hordó és tiszta legyen pinczéd!

Gyümölcsös. Ha a fák ültetését eddig nem végeztük be, úgy azt most e hónap elején okvetlenül be kell végezni. A fák gyökerei beiszapolandók, a kiültetett fák körül a földet rövid szalmával vagy polyvával hintjük be, hogy megakadályozzuk a nedvesség kiszörlését és hogy hőmérséke mindig egyenlő maradjon. A gyenge fák mellé rakott karókat szorgalmasan meg kell vizsgálni: a roszak és hiányzók utánpótolataink; ezek kötéseit átvizsgáljuk, ha elromlottak vagy meggyengültek, újra kötendők. A gyümölcsök oltását folytatják. A télen megirt és előkészített jegy táblák (cizinkusok) elhelyezendők.

Faiskola. A csemeték metszését, utánpótlását bevégezzük. A megfogamzott szemzés csapra metszendő. A csemete iskolák és magágyások megkapálandók és tisztán tartandók. A vadonczokat mikor 3-4 levéllel bírnak, kiszedjük és szivgyökereiket ültetéskor visszacsipdessük; ezen munkát borult időben kell végezni Eleven kerítéseknek való csemeték kiültetendők.

Konyhakert. A magnak való növényeket, u. m. káposztafélék, répa, czékla, murok, petrezselyem, pasztinák, zeller és hagymaféléket ki kell ültetni. Mindenféle horszó, spenót, retek, répa-félék, hagymák szabadon veteményezhetők. Ha szép időjárás van, kísérletképen paszulyt is vethetünk. Korai káposzta, salátafélék és zeller a melegágyakból a szabadba kiültetendők. Burgonyát és törökbuzázt ültessünk a konyha szükségletére. Hónapos retek és saláta szabadba vethető. Ablak nélküli melegágyakat készítetünk a szabadban kiültetendő növények, palántok számára. Melegágyakban, cserepekben szabadba kiültetésre, dinnye és ugor-kamagot vethetünk. A melegágyak gondosan szellőztetendők; meleg, napfényes időben az üvegtáblák levételnek és estére megint visszahelyeztetnek s gyékény vagy szalmatakaróval fedetnek be. Ha a melegágyak kezdenek kihűlni, azokat friss trágyával kell körül rakatni. Ugorka, paszuly, hónapos retek, saláta, melyek melegágyakban neveltettek, kiszedhetők és felhasználhatók.

Diszkert. Diszlák és cserjék átültetése bevégeztetik. A tülevelű fákat akkor kell átültetni, mikor hajtani kezdenek. A virágágyások beültetendők egy és két évi virágokkal, u. m. nefelejts, silene

és császárszakállal. A szegélyezésre szaporított növények átültetendők. Azon virágok, melyek az átültetést nem kedvelik, most rendeltetési helyökre vettetnek, u. m. Collinsia, Convulvulus, Delphinium Ajacis, Escholtzia, Ipomea, Lathyrus, Lavatera, Lupinus, Nemophila, Reseda. A gyepeket javítjuk és a szükséghez képest ujjakat alakítunk. A gyepek széleit élesen kell levágni; utaknál arra kell ügyelni, hogy egyenlő szélesek legyenek; most poronddal meg kell hordatni őket. A nyári virágok, ha az időjárás megengedi, ágyásokba kiültetendők. A szőnyeg (Teppich) ágyásoknak való növények a melegágyakból kiültetendők és az időjárás szeszélyei ellen védendők. Virágházakban a melegházi és virágágyásokba való növények átültetendők. Az oltott cserjéket, diszlákat és rózsákat szoktatni kell a szabad levegőhöz: ezért naponta friss szellős helyre tegyük ki. Georgina-hajtásokat le kell vágatni és azokból porondos földbe, gyökereztetés végett dugványozni kell.

Erdészet. A főhasználat a fák szállításán kívül a magas hegyeken fekvő erdők letarolására terjed ki. A cserhántásra szánt erdők szintén letarolandók és a fák lehámozandók. Mellékhasználat. A vigályítás és szurokgyűjtés folytatandó, a köztes használatra kiadott területek miveltés alá veendő. A szükséges vesszők e hóban gyűjtendők és a legeltetésre szánt területek kiadandók. Erdővédelem. A falopások ellen védjük az erdőt és a víz által okozott károk helyreállítására, valamint a behajtott marhák által okozható károk elhárítására figyelemmel legyünk. Erdőmiveltés. A vetés, ültetés és dugványozás folytatandó és az erdei kertek szorgosan gyomlálándók. A dászat. E hónapban a fajdkakások, őzbakok, vadgalambok és vizimadarak lőhetők.

Bereczki Máté és gyümölcsstelepe.

Ki azt hiszi, hogy érdemes őszi pomologusunk megérdemelt csendben töltheti hátralevő napjait, hogy gond nélkül foglalkozhatik szeretett gyümölcsfajainak ápolásával és dédelgetésével, — ki ezt hiszi — mondjuk — az bizony nagyot csalódik! A béke emberének küzdenie kell, küzdenie kell azért, hogy engedjék meg nagy kegyesen nékie továbbra is másoknak hasznára működni!!

Néhány év óta mintha készakarva törnének a mezőkovácsházi, bátran mondhatjuk világhírű telep megrontására, megszüntetésére. Tán valami lelketlen uzorás kívánja exequáltatni e nagybecsű kincset? Oh nem, a magas kormányának, illetve pénzügyministeriumnak intézkedései függenek Damokleskardként a közhasznú vállalat felett, azt perczről perczre megsemmisítéssel fenyegetve s míg másutt az ily kert, melyet egy emberélet verejtéke és kutatása tett rideg helyen termékennyé, az állam méltányló gondoskodásának képezi tárgyát, addig nálunk tán néhány ezer forintért készek veszendőbe hagyni az egészet!

Azonban legyen elég a keserű kifakadásokból, mondjuk el röviden és hiven a tényeket!

Az a szó, melyet Bereczki Máté 1882. őszi kiadott katalógusának befejezésül elmondott, hogy „jóvőre aligha kényszerülve leszek kertemtől megválni,” mély benyomást tett az erdélyrészi tisztelők nagy számára és nyomban elhatározták erdélyi gazd. együletünknek kertészeti szakosztályában, majd választmányában, hogy a bajon lehetőleg segítve, a jelzett eshetőséget minden áron

hárítsák el. Kitünt, hogy a kérdéses telep Mező-Kovácsházán (Csanádmegyében) kincstári bérjószágon fekszik, területe körülbelül hat hold és van benne (1882-ben) teljesen megbízható forrásokból szerzett és Bereczki által a legjobb szakkönyvek nyomán becseseknek talált gyümölcsfajokból 1200 faj, melynek fele már akkor termett és valódinak bizonyult, a többi pedig tanulmány alatt állott. Magát a bérletet, melyen e nevezetes kerti telep helyet foglal, Sármezey Antal ugy birta addig haszonbérbe, kinek vendégszerető házánál Bereczki kedves menhelyet talált. A bérleti idő 1883-ban járván le, a megújításnál — állítólag — oly magasra lett felhágatva a bérösszeg, hogy Sármezey ur ahhoz hozzá szólni nem kívánt és így közel állott azon veszély, hogy más kézbe jutva a jószág, Bereczkinak is a régi bérlővel együtt el kell hagynia a helyet, a mi a magyar pomológiára általában, az alföld gyümölcsetezetére nézve pedig különösen nagy kárral járt volna.

Az erdélyiek tehát felvetették a kérdést: mi történjék ennek meggátlására? hogy miért épen ők? és miért nem találkozott az egész országban erre más? azt itt feszegetni nem akarjuk.

Tanácskozásunk eredménye az lett, hogy bizalmas átiratot intéztünk az országos magyar gazdasági egyesülethez Budapestre, melyben a megoldásnak két módját ajánlottuk: vagy azt, hogy a jószág a jelenlegi bérlőnek újból kiadassék; vagy azt, hogy a kert a bérlettől elkülöníttessék és továbbra is — megfelelő anyagi segély mellett — a Bereczki kezén hagyassék. Továbbá még azt is hangsúlyoztuk, hogy nemcsak magát az anyagot, hanem azt a sok becses tapasztalatot is meg kellene menteni a tudomány, a gyakorlat számára, melyet Bereczki tevékeny életén át szerzett és ezt csak úgy lehet elérni, ha melléje alkalmas, tanult, fiatalabb segédeket adva, a ritka szellemi örökség átszállása biztosíttassék.

Mi történt azután ez érdemben, azt nem tudjuk, hanem magát az eredményt örömmel láttuk; azt ugyanis, hogy minden a régiben maradt és bámulva szemléltük azon fokozott munkásságot, melyet öreg barátunk kedvenc foglalkozási terén kifejtett. De örömünk nem volt sokáig zavartalan: új vészir érkezett ez év elején kertészeti szakosztályunk érdemes elnökéhez, Bodor Pál urhoz, melyben már nem is a bérösszeg felemeléséről, hanem tisztán és határozottan a jószág eladásáról volt szó és így Bereczkinak ismét az egyszer már szerencsésen félretett vándorbotot kellene kezébe venni!

A sürgős és fontos ügy tárgyalása körünkbe gyűjté a mező-kovácsközi gyümölcsetész számos régi és új hívét és a központi egyesület folyó évi február hóban a következő átirattal lett választmányunk által megkeresve: „Az erdélyi gazd. egyesület kertészeti szakosztályának elnöke levelet kapott Bereczki Máté ismert pomologusunktól, melyben kifejti, hogy azon kert, melyben eddig oly buzgón és sikeresen működött, az eladás veszélye fenyegeti! Igaz, hogy majdnem egyidejűleg adott kifejezést a képviselőházban Törzs

Kálmán képviselő ur azon aggodalmának, hogy mi fog az európai híru Bereczki-féle teleppel történni? valamint igaz az is, hogy Matlekovits Sándor államtitkár ur nagyjában megnyugtatólag nyilatkozott; — de elég fontosnak tartjuk a kérdést arra, hogy az a t. Egyesület részéről, (a mint nem kételkedünk, hogy ugy is történt) minden pházisában a legbehatóbb figyelemmel kísértessék és oly megoldásra vezettessék, hogy az ott felhalmozott kincs élete végperczéig a Bereczki sáfárkodása alatt maradhasson és hazánk pomológiájának továbbra is hasznára válhasson! Daczára a kedvezőtlen pénzügyi helyzetnek, nem tudjuk elképzelni, hogy az állam épen ennek a kis darab földnek értékét nélkülözni ne tudná; de ha így volna, még akkor is segítenünk lehet, segítenünk kell akképen hogy az összes gazdasági egyesületek együttesen vásárolják és mentsek meg az ez idő szerint pótolhatatlan telepet! Akarjuk reményelni, hogy ily lépésre szükség nem lesz; de részünkről kijelentjük, hogy ahhoz örömmel járulnánk! . . .

„Van azonban a kérdésnek egy más ága is! Nem kételkedünk benne, hogy a Bereczki-féle telepen a legnagyobb rend uralkodik, hogy minden anya- és fajfa a legpontosabban lajstromozva van.

De a dús tapasztalatoknak tetemes része fog kihasználatlanul, vagy legalább nem eléggé kihasználva elveszni, ha a már hajlott koru pomologus örök álomra csukja be szeméit! Kérjük azért a t. egyesületet, méltóztassék a viszonyok kellő mérlegelésével lehetőleg oda hatni, hogy Bereczki egy-két fiatalabb szakerő segédkezésének elfogadására legyen reábirható, kiket legczélszerűbben az állam küldhetne ki, esetleg az arra alkalmas volt szőlészeti vándortanítókból, vagy intézeti kertészekből. Idővel azután a telep anyaga az alföld egy más vidékére helyeztetvén át, — lehetőleg oda, hol valamely állami intézet létezik — a rendkívüli intézkedések is megszüntethetők volnának.“

„Ezekben hátorzkodván nézeteinket a t. egyesület tudomására hozni, kérjük azoknak legjobb belátása szerint érvényt szerezni.“ —

A „Gazdasági mérnök“ idei martius 11-iki számában érdekesen ismerteti azon vitát, melyet átiratunk az országos gazdasági egyesület kertészeti szakosztályában keltett és mely az idézett lap szerint a következőleg folyt le: Az erdélyi gazdasági egyesület kertészeti szakosztálya átiratot intézett az országos gazdasági egyesület kertészeti szakosztályához azzal a megkereséssel, hogy hasson oda, hogy Bereczki Máténak Pusztá-Mező-Kovácsházán levő kertészeti telepe a hazai kertészet számára megmentessék. A telep ur i. oly kincstári birtokon van, mely az eladásra kerülő jószágok sorába tartozik s ha az eladás folytán a telep Bereczki Máté kezéből kivétnék, akkor az el volna veszve. Az erdélyi gazdasági egyesület tehát azt javasolja, hogy hívná fel az országos gazdasági egyesület, az ország összes gazdasági

egyleteit, hogy ezek együttesen vennék meg a telepet s hagynák azt Bereczki kezében s adnának melléje egy pár szakértő fiatalabb segédet. Ez indítvány felett hosszabb eszmecserébe bocsátkozott a szakosztály, melynek folyamán Kodolányi Antal előadta, hogy ő a telepet meglátogatta s arról győződött meg, hogy Mező Kovácsváza nem alkalmas arra, hogy ott állandóan fentartassék egy kertészeti telep, mert az altalaj erősen szikes s abban a fák hamar elpusztulnak, de az tagadhatatlan, hogy a roppant nagy számú s nagy gonddal összehalmozott, ezrekre menő eredeti gyümölcsfajok, most még nagy kincset képviselnek s kár lenne azt idő előtt elpusztulni hagyni.

Hajós szakosztályi elnök hiszi, hogy maga a kormány is nagy súlyt fektet a Bereczki-féle gyümölcsfa-telep fenntartására; de mivel állandóan ott nem maradhat egy minta gyümölcsfa-telep, mert ama talaj csakugyan nem alkalmas gyümölcsstenyészésre, a cél legfeljebb az lehetne, hogy a meglévő fajok áthelyeztessenek máshova, pl. az állami gyümölcsfa iskolákba. Azt az eszmét azonban, a melyet az erdélyi gazdasági egyesület javasol, t. i. a gazdasági egyesületek által leendő megszerzést, több oknál fogva nem tartja elfogadhatónak, hanem csak a jelen állapotnak fentartását kívánja a kormányhoz intézendő felterjesztés által biztosítani, hogy Bereczki Máté nagybecsű munkásságát továbbra is háborítatlanul folytathassa, a magyar gyümölcsészet hasznára. Molnár István, a budai vinczellér-képezde igazgatója is hangsúlyozta, hogy a mező-kovácsvázi gyümölcsfa telep csak a Bereczki kezében mondható igazán nagybecsűnek. Az áttelepítés iránt ő már régebben intézett felszólítást Bereczkihez s ajánlotta a Nádorkertet e célra, melynek 90 holdnyi alluvialis területe kitünően alkalmas gyümölcsstenyészésre. De Bereczki nem volt hajlandó az áttelepítés eszközzésére. Tözs Kálmán aztán igen szépen és egész részletesen előadta, hogy minő előzményei vannak a szóban forgó kérdésnek s mint a szakosztály elnöke, úgy ő is, azon óhajának adott kifejezést, hogy ámbár a kormány igazán nagy érdeklődést tanúsít ezen ügy iránt, a mennyiben Matlekovics államtitkár a telepet esetleg nagyobb szabásu kertészeti tanintézettel is kapcsolatba óhajtaná hozni, ha az e célra igényelt eszközök a rendelkezésre bocsáttatnának, de miután mégis fenforog a veszély arra nézve, hogy az egész pusztára, mely eladó állami birtokok közé van sorolva, vevő jelentkezik s az annak el is adatik és Bereczki aztán tovább nem maradhatna e helyen, csakugyan lépést kellene tenni a kormánynál, hogy ne adja még el azt a kincstári birtokot, melyen Bereczki az általa, illetőleg Sármezey Manó által bérelt földön a most már világhírűvé vált s a maga nemében páratlan gyümölcsstelepet létesít. S mivel kételyek merültek fel, vajjon a telepről pontos lajstromok s feljegyzések, melyeken eligazodni lehet, vezetnek-e, azt is erősíté, hogy Bereczkinek igen is vannak pontos feljegyzései mindenről, de a telepen vannak 20 és több fajra is beoltott fák, melyek mindenikének feltalálása nagy studiumot igényelne, míg Bereczki, ki e fákat gondolja, azok-

ban annyira otthon van, hogy minden egyes fajra úgy szólván álmában is rátalál: Ezen nagy gonddal tisztán megtartott eredeti fajokat, amennyiben máshova biztos kéz alatt propagálva nincsenek még, legalább addig meg kell maga Bereczki által őriztetni, míg elterjesztésök a hazában a helyes fajnevek megtartásával biztosítva lesz s ezért ő is indítványozza, hogy hívja fel a szakosztály a pénzügyminiszter figyelmét az értékes telepre, hogy ne siettetné annak eladását.

Villási Pál ezután Bereczki „Gyümölcsészeti Vázlatok“ negyedik kötetéből felolvasta, hogy mit mond Bereczki gyümölcsstelepe jelen állapotáról, hol a fák annyira elsűrűsödtek, hogy az irtáshoz kell fogni, mely számos faj halálába fog kerülni. Jól tudom én, azt mondja Bereczki, hogy kár lesz a fajokért, melyeket akarom nem akarom, önmagának kell az irtás által megsemmisítenem, de a kár csak nekem lesz kár. Hazámra nézve a fajok már nem veszhetnek el egy könnyen, mert közülök a terjesztésre legméltóbbakat, három már jó hirnek örvendő faiskolában nagyban szaporítják és pedig Petrovai Györgynél Nagy-Kürüben, Bethlenfalvi Istvánnál Miskolczon, Ungvári Lászlónál Czeglédén és kisebb faiskolákban több helyt is a hazában. De nem veszhetnek el gyűjteményem többi fajai sem, mert hála két derék öcsémnek: gyűjteményem összes kincsei élnek már Nagy-Kürüben is és Bodokon is (Erdélyben Baróth mellett, Buday József kertjében.)

Az orsz. magyar gazdasági egylet mindezekre való tekintetből, általánosságban csak azt fogadta el, az erdélyi gazdasági egylet kertészeti szakosztályának átiratából, hogy elhatározta egy felterjesztéssel újra felhívni a kormány figyelmét, a mező kovácsvázi pusztán levő gyümölcsfa-telepre, kérve annak a hazai gyümölcsészet érdekében való fentartását.

A magunk részéről csak azt jegyezzük meg, hogy Bereczki munkásságának, gyümölcsészeti telepének végtelemül sokat köszönhet a magyar gyümölcskertészet s az erdélyi gazdasági egyesület csak hálás érzelmeinek adott kifejezést, midőn a telepnek a gazdasági egyesületek által leendő megszerzése iránt indítványt tett. De van egy életre való magva is az eszmének, az ugyanis, hogy kívánatos volna egy oly világhírű országos gyümölcsfa kísérleti állomásal birni, a minő Bereczkié Mező-Kovácsvázi. Csakhogy e telepnek közintézeti jelleggel kellene felruházva lenni. Az a javaslat, melyet Molnár István annak idejében tett, mikor a Nádorkertbe kívánta áttelepíteni Bereczki gyűjteményét, figyelemre méltó s ha a gazdasági egyesületek egyenként és összeségükben felkarolják az eszmét, hamar keresztül is lehetne azt vinni. Tudjuk, hogy ez eszmétől a kormány sem idegenkednék, s akkor a Nádorkerttel kapcsolatosan egy oly országos kertészeti intézetet lehetne felállítani, melynek alig van párja valahol Európában. —

* * *

E tudósításra, mely különben — mint hálásan elis-

merjük — teljes jó akarattal emlékszik meg egyletünknek e lépéséről, csak néhány rövid megjegyzésünk van. Az egyik az, hogy a telepnek megvétele a gazd. egyletek által határozottan második sorba volt helyezve általunk, — mert hiszen az intézkedést, a mint illik, a kormánytól vártuk! Továbbá őszintén sajnáljuk, hogy a szakerek ajánlott odavonása figyelmen kívül maradt; végre pedig tán emlitenünk sem szükséges, hogy a Duna mellett fekvő nádorkert nem szolgálhat kísérleti állomásul — az alföldnek! Jó ez is, de szerintünk az alföld megérdemel egy külön lehetőleg állami intézményhez kötött telepet, melynek fennállását nem a muló egyének, hanem a tartós szervezet biztosítsa. --

A tejkezelésről.

Azt tapasztaltam, hogy Kolozsvárt a tejelárusítók igen sokat panaszkodnak, hogy a vidékről — kivált nagyobb mennyiségben — küldött tej 12 óra hosszat sem tartható úgy el, még martius hóban sem, hogy az felfőzhető legyen.

Miután én is folytatok egy kis tejgazdaságot: szükségesnek tartok egyet-mást elmondani, hogy mi okozza a tejnek megromlását. Tudva levő dolog, hogy a tej eltarthatósága igen nagy tisztaságot igényel, a kezelés hiányossága okozza tehát, hogy már 12 óra múlva a tej megsavanyodik, még pedig azért, hogy nem fordítanak a tisztaságra kellő gondot. Ősmerek oly tejgazdaságot, a hol fejésnél a tejelő marha tőgyét és csecseit éppen nem mossák meg, vagy pedig egy sajtárba vizet töltve, abból 20 drbnak tőgyét is egyfolytában ugyahogy megnedvesítik és azután fognak a fejéshez. Már pedig a főhiba itt rejlik, mert a fejő szárazon nem fejhethív, bemártja ujjait a tejbe és azzal nedvesíti meg a csecset s így azon a ganajos, piszkos csecsen képződött lé, bele foly a sajtárba és ennél több a tejnek nem kell, mert attól bűzös és romlandó lesz és már nem csak 12, de 6 óra múlva is össze megy.

Én úgy járok el a fejéssel, hogy a fejő előttem megmosdik egy külön edényben. Télen gyenge meleg vizet vitetek és abból mindegyik fejő, rendre tölt a sajtárba és a sajtárból a kezére s így minden egyes tejelő marha tőgyét és csecseit tisztára mossa, megtörüli s csak azután fej.

A tejes kandérokot mindennap forró vízzel jól kimosatom és szárazra töröltetem, valamint minden másod, vagy harmadnap kilugoztatom. Még csak arra is ügyelek, hogy fa-edénybe tej ne töltsék, hanem vagy cserép, vagy ciznezt bádogba, mert a meleg tej még a fa-edénytől is izet kap és hamar megsavanyodik. Ezen kezeléssel elértem azt, — habár, már huzamosabb idő óta folytatok tejgazdaságot — hogy soha egyetlen egyszer sem ment össze a tej és az elárusítóval sem volt soha kellemetlenségeim, pedig nyáron sem használok hűtőt s még is a legforróbb évszakban — (juliust — augusztust) az általam kezelt tej 24 óra múlva is felfőzhető a nélkül, hogy össze menjen.

Részemről igen ajánlom ezen kezelést, a tejgazdaságot folytatónak, egyrészt a nagyobb mennyiségben küldött

tej jó hírnevének fenntartásáért, — másrészt pedig azért, hogy ezáltal a termelő és elárusító között igen gyakran felmerülő kellemetlenségek elhárítva lesznek; mert az elárusító az olyan tejet, a mi estétől reggelig állva elromlik, nem adhatja el és — igen természetesen — fizetni vonakodik tehát végeredményében is a gazda károsodik, vagy pedig mind a kettőnek kellemetlen huza-vona, vagy per keletkezhetik.

Pokololdal.

Vajna Ödön,
haszonberlő.

Levél a magkísérletekről és a vasekéről.

Az „Erdélyi gazda“ idei 1-ső számában arra kéri olvasó közönségét, hogy tapasztalataikat, — melyek a mezőgazdaság terén esetleg előfordulnak, — írják le — közöljék vele. „A formával ne törődjenek a t. gazdatársak, küldjék el, a mit tudnak a legegyszerűbb alakban, meztelen valóságban, — majd a szerkesztő dolga lesz!“ . . . stb.

Ezen kecsesítő ígért — és azon gondolat reményében, hogy jót teszek, vagy legalább jót akarok tenni, néhány sorral járulok az „urná“-hoz. Előre kijelentem, hogy nagy dolgot, vagy tudós fejtegetéseket nem közlök és nem is közölhetek, — csak levelet írok s ezen levél keretében egyszerűen pár kísérletezési esetet említek, melynek leírása ha úgy sikerül, mint maga a kísérletezés, — akkor céloimat elértem!

Tájékoztatásul megemlíthetem, hogy községünk havas-alji község. Földjének felülete hegyes-völgyes, sok erdővel benöve. Talaja veres-sárga agyag, némely helyt meszes és sok helyt vegyülve van kőpénzzel.*) Lakója értelmes és szorgalmas magyar nép, kik a földművelésen kívül a házi iparral igen nagyban foglalkoznak. A földet még most is kezdetlegesen és primitív eszközökkel művelik Főbb terményeik a rozs, tavasz-buza, zab, alakor, tönköly, kevés törökbuza. A határ két fordulóra van osztva. Rét és jó legelő is kevés van, mely ok miatt házi állatot aránylag keveset tartanak. Fentebb említem, hogy törökbuza kevés terem, mivel a hideg őszi derek miatt nem készülhet el jól. E bajon segíteni véltem olyformán, hogy meghozattam a híressé vált „Székely tengerit“ és pár évi kísérletünk (mert már a második évben csere útján többen vetették a gazdáknak is;) meggyőzött arról, hogy jobban megfelel az éghajlati viszonyoknak, mint elődjei.

Most egy éve azon kéréssel járultam a kolozsmonostori gazdasági tanintézet t. igazgatójához, Vörös Sándor urhoz, miszerint sziveskednék számomra egy alkalmas „vasváltóékét“ s valamiféle fajzabot ajánlani. Az utasítás és a sorokból kiolvasható jó indulat igen lekötő s mondhatom lelkesítő is volt; minek folytán Rieger András nagyszabeni gépgyáros ekéjét azonnal meghozattam, mely a portó-költségen kívül 7 frt 50 kr. volt — taligát itt csináltattam. Kíváncsian néztünk az eredmény elé, de nem csalatkoztunk,

*) Ez a mondaszerű „Szent László pénze.“

mert a „csodabogár“ sikeres munkát végzett. Szakszerűen bíráltni nem célozom, sem magát az ekét, sem a vele végzett munkát; csak azt akarom constatálni, hogy most három olyan eke van s hogy nincs harmincz, csak a gyáros hibája, mivel két részletben nem engedte fizetni az árát.

A „Kuba zab“, melyből 20 litert ingyen adott az intézet t. igazgatója és 20 litert cseréltem, szintén jól sikerült s fáradságomat gazdagon jntalmazta; hogy minő jövője lesz, azt még most nem tudom, de a kilátás jó, mivel cserébe kéregetik.

Sem felolvasást, sem rábeszélést vagy más módot a fentiek behozása vagy megpróbálása ügyében nem alkalmaztam. Mindenki saját maga győződött meg minderről, de ha valaki utasítás iránt megkeresett, azt szívesen adtam és rövid idő alatt eléggé czélt is értem! Mi tehát úgy a hogy, megindultunk és megállani nem is fogunk.*)

Torda-Szent-László.

Borbély József,
néptanító.

A kulturmérnökség felkarolása.

Az orsz. gazd. egyesület felhívja a gazd. egyesületeket a kultur-mélnöki intézmény felkarolására. A hozzánk intézett átirat így szól: „Megbecsülhetlen azon haszon, a mi a magyar mezőgazdaságra hármozódik, ha szeszélyes éghajlati viszonyaink között rendes csatorna-hálózáttal meg tudnánk küzdeni, úgy a tulságos nedvesseg, mint a rendkívüli szárazság ellen. Sőt a nagy befektetéseket igényelt vizszabályozások és ármentesítések is csak úgy fogják hatásukat valóban éreztetni, ha a belvizek lecsapolva s az erre alkalmas területek öntözve lesznek. A hideg, kötött, egységes és vadvizes talajokat pedig az alagesövezés által lehetséges egyedül megjavítani. Már alig van az országnak oly megyéje, hol kulturmélnökeink ne működtek volna s így a munkálatok eredménye ne volna észlelhető. Mindenki saját szemléletéből eredő meggyőződést szerézhet tehát, úgy azoknak hasznossága, mint saját viszonyaihoz alkalmazhatósága tekintetében is“.

Felhívjuk tehát gazdatársainkat, hogy bővebb felvilágosításért forduljanak a földmívelési miniszteriumhoz. Talán felesleges e helyütt felemlitenünk, hogy a kulturmélnöki hivatalok, a miniszternek ez irányban való megkeresése után a felvételeket és terveket ingyen készítik, sőt a felügyeletet is viszik azok foganatosítása felett.

Fagykárak a gyümölcsfákban.

Gyümölcsészeti szakosztályunk tanulmány tárgyává tevén az erdélyi gazdasági egyesület köztelki ojtvány telepét (s még sok másutt levő jeles gyűjteményt), tapasztalatait következőkben hozza olvasó közönsége tudomására:

Az ősszel eladás tekintetéből kiásott és lefektetve bevermelt ojtványok közül csupán az Angoulémei hgnő körte fagyott úgy el, hogy abból csemetét kiadni nem lehet;

*) Mi is azt reméljük és várjuk, hogy a jó példának ott is, másutt is sok követője lesz. Szerk.

a többi faj, névszerint: Juliusi esperes, Nyári és Őszi pergamén császárkörte, Fejedelmi muskotály, Williám, Izembart, Torzsátlan Lőrincz-Kovács, Bosc kobakja, Coloma Őszi vajkörtéje, Zephirine Grégoire, Klerzsó, Diel vajoncza, Pisztrang körte, Hardenpont téli vajoncza, Ferdinánd koronaörökös, Jozefina, Márianna hgnő (Salisbury), Nemes kolmár, d'Argenson, Téli esperes, Manna kolmár s 15 féle „választott“ ajmaojtványnak, — in specie:

Asztrakáni fejer, Nyári vaj alma, Gravensteini, Őszi piros kálvil, Kanadai renet, Batul, Ponyik, Szász pap, Bodor renetje (Schönbrunni), Angol arany téli pármén, Ananász renet, Cox orange pepinje, Londoni pepin, Baumann piros renetje és Bánffi Pálnak egyáltalában semmi számba vehető baja nincs és így a szükségglők bizvást fordulhatnak az egylet titkári hivatalához (gróf Mikó ház, belközép-utca 11 sz.)

Az iskolában szabadon telet csemeték közül sokat szenvedtek: a pisztráng, nemes kolmár, nyári és Őszi pergamének, téli esperes; hóig fagytak a Bosc kobakja, Diel vajoncza, William, Klerzsó, Juliusi esperes, Jaminette, Manna Kolmár, Angoulémei; — a többinek alig történt baja. — A körtekből egyáltalában nem adatik ki oltógaly; — igen azonban az almák, cseresznyék, meggyek és kajszinékből. Őszi barack kiadásról szó sem lehet, úgy megsemmisítettek. Az elfagyási baj egyáltalán igen nagyak jelezhető, még nagy körte anyafáinknál is; — biztat azonban a remény, hogy a természet sokat fog helyrehozni.

Megkezdődén kertünkben a csemete kiadások, a kik még óhajtanának szép fejlődésű és válogatott fajainkból szerézni, kérjük mielőbb megrendeléseiket fönnemlített irodába intézni.

Specziális gyökeres asztali szőlőfajokért pedig közvetlenül alólirtoz forduljanak, a kinek szüksége van. Megjegyezni kívánom azonban, hogy a phylloxera tilalom miatt ez idő szerint, még csak a helyben lakók óhajtasait teljesíthetem.

Kolozsvár

Szentgyörgyi Lajos.

Közgyűléseink.

I.

Az erdélyi gazdasági egyesület közgyűlése — melynek részletes jegyzőkönyvét csak jövő számunkban közölhetjük — márczius 25-én tartotta meg csekély számú tagok jelenlétében.

Elnök Báró Kemény Gábor nagyszabású beszéde után, melyet helybeli lapjaink már hoztak is; Szentgyörgyi Lajos indítványozza, hogy az alapszabály értelmében csak két elnök választassék, mit a közgyűlés is elfogadott. A közfelkiáltás általi választás nem lévén megengedve, Szentgyörgyi indítványa, hogy Báró Kemény Gábor elnökké, Szabó József és Báró Jósika Sámuel pedig alelnökké jelentessenek ki, nem volt teljesíthető; de alkalmas adott Báró Jósika Sámuel urnak azon őszinte sajnálattal fogadott nyilatkozatra, hogy a városról eltávozván, az alelnöki tisztet többé nem fogadhatja el. Mialatt a szavazat folyt a titkári jelentés és a

pénztárvizsgáló bizottság jelentése olvastatott fel, a költségvetésből kimaradt bankkölcsön kamatainak fedezéséről megakarítások, esetleg a segédtitkári állás megváltoztatása által gondoskodni az igazgató választmány bízott meg. Az állatkiállítási szakosztály működési jelentése tudásul szolgáltatott; a nagyutczai szőlő kitelepítésére, illetve eladására vonatkozó indítvány elfogadtatott; Benkő Mihály tagtársnak indítványa pedig a gazdák személyes hitelének emelése érdekében az indítványozó közreműködésével eszközölni kívánta. A választás eredménye a következő: elnök Báró Kemény Gábor, alelnökök Szabó József és Báró Bánffy Ernő, választmányi tagok Bakó Ferencz, Balla Pál, Báró Bánffy György, Gróf Béldy Ákos, Benigni Sámuel, Dr. Berde Áron, Gróf Bethlen Gergely, Bodor Antal, Dávid Antal, Eöry Tivadar, Filep István, Jakab László, Báró Jósika Gábor, Nagy Lajos, Réti János, Ritter Gusztáv, Sipos Gábor, Gróf Schweinitz Gyula, Szabó Sámuel, Dr. Szentkirályi Ákos, Tóth Zsigmond, Tuba Lajos, Végh Bertalan, Vörös Sándor; a mi kihirdettetvén, elnök néhány rövid szóval az ülést bezárta.

II.

Ugyanazon nap délutánján állatkiállítási szakosztályunk is közgyűlést tartott a buzgó alelnök Sigmund Dezső elnöklete alatt, a ki mindenek előtt fájdalmasan emlékezett meg azon nagy veszteségről, mely az osztályt elnökének Báró Bánffy Ádámnak halálával érte. A működési jelentés és zárszámadás tudomásul szolgáltatott, mire a folyó évi kiállítás székhelyéül Kolozsvár tüzett ki, egyszersmint elhatároztatván, hogy a részjegy szelvények kisorsolására 500 frt fordítottassék. A szakosztály elnökévé egyhangulag Báró Bánffy Györgyöt választotta, kinek tevékenységétől igen sokat lehet várni; alelnök természetesen Sigmund Dezső maradt. Miután ezen gyűlés jegyzőkönyvét is közelebbi számunkban egész terjedelmében hozni fogjuk, ezuttal még csak az ujonnan választott végrehajtó bizottság névsorát közöljük, a mint következők: Balla Pál, Báró Bánffy Ernő, Barcsay Domokos, Gróf Béldy Kálmán, Benigni Sámuel, Gróf Bethlen Gergely, Gróf Bethlen Géza, Gróf Bethlen Pál, Báró Bornemisza Károly, Ditrói József, Duha Imre, Gáál Gyula, Gámán Zsigmond, Gróf Haller Jenő, P. Horváth Kálmán, Gróf Kornis Victor, Magyary Géza, Sárosy Pál, Seethal Ferencz, Szabó József, Dr. Szentkirályi Ákos, Tóth Zsigmond, Vörös Sándor, Gróf Wass Béla.

A töltőgető bor.

Azt a bort kívánjuk ezen nevezettel megjelölni, a melylyel az apadt boroshordókat feltöltőgetni szoktuk. Hogy ez különös figyelmet érdemel, már abból is kilátszik, hogy az ily töltőgető borral nem egyszer lett már az egész hordó tartalma elrontva. A töltőgető bor azért mindig jobbféle legyen. Arra azonban mindenkor nagyon is vigyázzunk, hogy semminemű baja ne legyen sem izben, sem színben. A töl-

tőgetés minden két vagy három hétben pontosan történjék. Órizkedjünk végre megállapodott tiszta bort holmi édeskés új borral feltölteni, mert ez még az egészen tiszta ó-bort is zavarossá teszi. —

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

AJÁNLKOZÁS.

Egy Kolozs-Monostoron végzett gazdasz, 24 éves, nőtlen, hadmentes, egy gazdatiszt mellé gyakornok, segéd, vagy ispán minőségben óhajtana szerződtetni.

Ajánlatokat közvetít e lapok kiadóhivatala. (12) (2-2.)

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS!

A nyitravölgyi gazdasági egyesület agrár meteorologiai observatoriumának „Időjárás naptára Magyarország részére“ 1883. évi január 1-től már VI-ik évfolyamába lépven, erre előfizetési felhívást intéz a mivelt magyar gazdaközösséghez.

Az időjárás naptár havonként kétszer jelenik meg, magyar vagy német nyelven megrendelés szerint, a postai levelezőlapok dupla nagyságában.

Egész évi előfizetési ára 2 frt és csakis ilyen fogadtatik el.

Az előfizetések az agrár-meteorologiai observatoriumhoz, Ó-Széplakra, u. p. Brogyán — intézendők.

(7-12.) 20.

Az igazgatóság.

Eladó vetőmag.

Alólirott m.-pagocsai birtokán már negyedik éve gondosan termelt **cuba zab** eladó. A mag tökéletes tiszta, hectolitere 48 kgr. multévi termés kat. holdanként 15 mm.

Ára a maros-ludas-besztercei vasut m.-méhesi állomására szállítva mmázsánként zsákos-tól 5 frt 60 kr. — U. p. Mező-Rücs, Maros-Tordamegye.

Szentkirályi Gyula.

(11.)

(2-2)

Hirdetés.

Számos uradalom és mezőgazda bennem helyezett bizalma, másként 30 évi gyakorlatom és a bécsi húspiaczon szerzett tapasztalatom és összeköttetéseimnél fogva a

Bécsi hizó-marhavásáron a magyar mezőgazdák hizó állatainak eladását elvállaltam.

Leveleim: Vass Lipót, Óhaj, Bars megye; sürgőnyeim: Nagy-Surányba. A küldemény címmezendő: An Fleischkassa, für L. Vass, Wien St. Marx. A küldemények a vásárokat megelőzőleg, legkésőbb egy nappal, Bécsbe érkezzenek és pedig a szárvasmarha legkésőbb vasárnap, juh és sertés szerdán.

(13.) **VASS LIPÓT.** (1-1)

Burgonyakedvelőknek.

A burgonyafajoknak ismét egy új, igen figyelemreméltó újdonságát, mely kétségkívül a legkitünőbb valamennyi eddig honosított fajoknak — ajánlom mint igen korai konyhakerti csemegének a kertészeknek, gazdáknak s általában minden burgonyakedvelőknek.

Ezen burgonyafaj két külföldi kitünő fajoknak saját keresztezési termékem, melyet már nyolcz év óta a legjobb sikerrel termeszttem. A sima hosszukás alakkal bíró gumók közép nagyságúak (jó talajban a félkilónyi súlyt is megérik) s legszebb viólaszínűek, hófehér foltok és csíkokkal; húsuk kifejezett állapotban halavány, citromsárga, igen lisztes és legfinomabb ízű, mely tulajdonainál fogva, mint első rangú asztali burgonyának ajánlom. Erési ideje június végétől kezdődik; azonban elültetése után már a 9-ik hétre kiszedhető, még pedig úgy, hogy a földet a tőke körül kapával felturjuk, a nagy gumókat kiszedjük s a tőkét ismét feltöltögetjük, a mit bátran kétszer ismételhetünk.

A utolsó (septemberi) valódi aratásnál a nagy gumókat a téli eleségre, a kicsinyeket kiválólag magnak kiválasztjuk, miután csak ezek hajtó, illetve csiraképesek. E burgonyából 20 kiló elültetve egy nagy család számára egész nyáron át elegendő készletet nyújt a konyhának; a terület is, a melyet elfoglalnak, e szerint igen kicsiny. Megrendelhetni alulírott nál. Egy kiló ára 25 kr. Tíz kilón alul nem küldetik. A ládika s pakolásért külön 25 kr. beküldendő. Reményem, hogy többen megszerzik ezen fölötté nemes burgonyát.

B u l k e s z (Bács megye)

Tisztelettel

(14.) (1-1)

Bartsch D. János,
tanító-kertész.

PIACZI ÁRAK.

A h e t i v á s á r		Gabona mérték	tisztá buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török-buza	100 kilo		1 köb-meter tűzifa	1 kilo marha-hús
h e l y e	napja								széna	szalma		
k r a j e z á r o k b a n												
Budapest	márczius 28	metermázsa	710	—	575	550	530	595	—	—	—	—
Brassó	márczius 23	hektoliter	540	350	330	300	180	410	230	140	250	36
Deés	márczius 27	"	700	620	450	—	280	680	620	320	320	28
Fogarás	márczius 23	"	550	500	350	—	180	350	270	180	200	30-36
Gyula-Fehérvár	márczius 24	"	550	475	424	—	240	470	300	200	260	32-38
Kézdi-Vásárhely	márczius 22	"	540	—	340	360	180	440	280	100	238	28
Kolozsvár	márczius 22	métermázsa	680	—	500	—	420	580	300	220	300	34
Maros-Vásárhely	márczius 22	metermázsa	715	595	525	—	396	520	220	120	320	36
Nagy-Szeben	márczius 23	hectoliter	540	420	350	420	230	430	190	100	300	30-34
Nagy-Várad	márczius 27	"	488	418	344	312	230	450	300	150	400	48
Sepsi-Szent-György	márczius 26	"	550	500	370	300	180	450	300	100	150	28
Szász-Régen	márczius 29	"	550	475	350	300	185	400	340	200	260	28
Torda	márczius 24	"	550	400	350	—	200	400	300	30	238	24